

نقش اقتدار مرد در آرامش و قوام خانواده

مرضیه یزدانی فر

زهرا ابراهیمی

زهرة عرب پور

اکرم توکلی

اساتید راهنما : سرکار خانم انسیه حمزه لو ، سرکار خانم زهرا سلیمانی

چکیده :

مسأله نقش اقتدار مرد در خانواده ، در آموزه های اسلامی برآن تاکید شده و امروزه علوم روانشناسی نیز به ضرورت اقتدار مرد در خانواده پی برده اند. زیرا اقتدار مرد سبب آرامش و قوام خانواده می شود. بر همین اساس ، این پژوهش در نظر دارد با تکیه بر آیات و روایات و تفاوت های بیولوژیکی به لزوم اقتدار مرد در خانواده بپردازد . ابتدا مفهوم اقتدار را روشن می کنیم که چه نوع اقتداری مد نظر اسلام است سپس ضرورت رهبری برای جامعه ی کوچک خانواده را اثبات کرده و بعد از آن با دلیل وبرهان ثابت می کنیم که مرد گزینه ی بی بدیل برای رهبری نهاد خانواده است، که ناگزیر برای رهبری بهتر به اقتدار نیاز دارد وهنگامی که این نیروی محرکه توسط اعضای خانواده به آن وارد شود سبب آرامش و قوامیت بیشتر خانواده می شود. در نهایت پیامد های منفی نبود اقتدار در مرد وتغییر نقش ها میپردازد و راهکارهای اقتدار بخشیدن به مردان را بیان میکند.

کلید واژه ها : نقش ، اقتدار، خانواده، آرامش ، قوام ، راهکار

مقدمه:

نهاد خانواده مهمترین بنیان جامعه است که دانشمندان و صاحب نظران علوم مختلف به ویژه رشته ی روانشناسی این اهمیت را انکار ناپذیر دانسته اند. با توجه به این اهمیت یکی از ابعاد مهم در این نهاد بنیادین را نقشهایی که افراد این جامعه کوچک بر عهده دارند، دانسته اند؛ که مهمترین نقش در این جامعه را مرد خانواده بر عهده دارد که نقش رهبری و مدیریت این جامعه را دارا است.

دین اسلام که که بزرگترین کارخانه ی انسان سازی است در این خصوص در قرآن کریم به دلیل جایگاه رفیع خانواده آیات مختلفی را پیرامون این مساله ذکر کرده است . با توجه به تفاسیر و روایاتی که ذیل این آیات آمده است ، می توان به مفهوم اقتدار مرد در خانواده رسید. این اقتدار مرد است که باعث قوام و آرامش در خانواده می شود .

البته باید به این که به این نکته توجه شایان کرد که اقتدار به معنای ظلم و تضییع حق دیگر افراد خانواده مدنظر اسلام نبوده و نیست، بلکه اقتداری از آن سخن رفته است که با حفظ کامل احترام ارکان دیگر خانواده ، باعث حفظ شیرازه زندگی و تمامیت خانواده شود و بتواند پیوند خانواده با مسائل بیرونی آن را مدیریت کند.

آنچه در این پژوهش به آن پرداخته می شود نقش اقتدار مرد در آرامش و قوام خانواده است که امروزه شاهد فروپاشی نهاد خانواده ها هستیم که بخشی از این آسیب ناشی از تضعیف قدرت مردان در نقش مردانگی خود است. این باور غلط تا حد زیادی نشأت گرفته از جهان غرب و دیدگاه فمینیستی که است که شواهد گواه این فروپاشیدگی خانواده های غربی است. امروزه اگر از این تفکر در میان افراد جامعه ی کشور خودمان

جلوگیری نشود چه بسا که شاهد این فاجعه در کشور خود نیز باشیم و با افزایش روزافزون این مسئله چه بسا که از کشورهای غربی جلو نزنیم.

این مقاله با روش تحلیلی و توصیفی در محیط کتابخانه ای در نظر دارد با توجه به آیات و روایات وسیره اهل بیت و روانشناسی اسلامی به این پرسش اصلی که نقش اقتدار مرد در آرامش و قوام خانواده چیست؟ بپردازد.

۱- مفهوم اقتدار چیست؟

۲- ضرورت اقتدار مرد در خانواده از چه اهمیتی برخوردار است؟

۳- اقتدار مرد چگونه می تواند تامین کننده سعادت خانواده باشد؟

۴- نقش اقتدار مرد در آرامش خانواده چیست؟

۵- نقش اقتدار مرد در قوام خانواده چیست ؟

۶- تضعیف نقش اقتدار مرد چه پیامدهایی در خانواد دارد؟

۷- راهکارهای اقتدار بخشیدن به مردان چیست؟

پژوهشهایی مرتبط با این موضوع انجام شده است از جمله مقاله‌ی تحلیل لزوم سرپرستی مرد بر نهاد خانواده از منظر اسلام و روان شناسی با توجه به کار کردهای خانواده در اسلام نوشته ی آقای علیرضا شیرزاد که در این مقاله با هدف تبیین ضرورت وجود مدیر در خانواده و انتخاب مرد به عنوان مدیر به آن پرداخته شده است.

مقاله ای دیگر با موضوع مفهوم شناسی اقتدار مرد در خانواده با رویکرد اسلامی که با ساخت آزمون اولیه آن که در آن با هدف مفهوم شناسی اقتدار مرد در خانواده پرداخته و بوسیله جامعه آماری هشت مولفه برای اقتدار مرد را شناسایی کرده است. اما مقاله پیش رو در نظر دارد که ابتدا مفهوم شناسی اقتدار مرد و نقشی که مرد در

قوام و آرامش خانواده دارد بپردازد و سپس برای رسیدن به خانواده ای آرمانی و مسعود راه کار اقتدار بخشیدن به مرد را ارائه دهد.

مفهوم شناسی خانواده

در لغت نامه دهخدا مفهوم خانواده به این مضمون آمده: کوچک‌ترین واحد اجتماعی که شامل پدر، مادر، و فرزندان آن‌ها است. ۲. (زیست‌شناسی) تیره. ۳. خاندان؛ دودمان؛ فامیل.

گروهی از محققان علوم اجتماعی، خانواده را به «گروهی از افراد که روابط آنان با یکدیگر بر اساس همخونی شکل میگیرد و نسبت به هم خویشاوند محسوب میشوند» تعریف میکنند. گروهی دیگر خانواده را اینگونه تعریف کرده‌اند: «گروهی است متشکل از افرادی که از طریق پیوند زناشویی، همخونی یا پذیرش، با یکدیگر به‌عنوان شوهر، زن، مادر، پدر، برادر، خواهر و فرزند در ارتباط متقابل اند و فرهنگ مشترکی پدید آورده و در واحد خاصی زندگی میکنند» (ساروخانی، ۱۳۷۰).

برخی دیگر از جامعه‌شناسان، خانواده را واحدی اجتماعی میدانند که از پیوند مشروع مرد و زنی به وجود می‌آید و فرزندان پدید آمده از این پیوند آن را تکمیل میکند. در تعریف دیگری گفته‌اند خانواده شامل مجموعه‌ای از افراد است که با هدف و اندیشه وصول به منافع مشترک، زیر سقفی قرار می‌گیرند و سرگرم زندگی هستند.

به اعتقاد برخی نیز واژه خانواده به تدریج بازتعریف شده تا هر جمعی را که باهم زندگی میکنند در برگیرد^۱

(Edwards & Demo, ۱۹۹۱, p.۱۰۷).

- تمرین کنیم: سعی کنید میزان قدردانی‌هایتان را چند برابر کنید. برای هر کار کوچکی از شوهرتان تشکر کنید؛ برای کمک در پهن کردن سفره، برای نگهداری از بچه، برای پرسیدن احوال مادرتان، برای خریدهای روزانه، برای سر وقت آمدن و ... حتی برای چیزهای عادی که هر روز اتفاق می‌افتد و بخشی از وظایفش است؛ این که مایحتاج خانه را فراهم می‌کند، اینکه مراقب شماست، اینکه مسئولیت‌های زندگی بر عهده اوست، اینکه سر کار می‌رود و حتی برای بودنش از او تشکر کنید!

همسران باید اقتدار و غرور مرد را بالا ببرند، زن باید به گونه‌ای به مرد محبت کند که اقتدار و غرور مرد را بالا ببرد که در نتیجه آن، مرد احساس کند قهرمان زندگی است. برای همسران، همسر باشید نه مادر. زن و مرد نباید مربی و معلم باشند؛ بلکه زن علاوه بر این که وظایف خانه را انجام می‌دهد باید برای همسرش جذاب هم باشد.

محبت زن و مرد با یکدیگر متفاوت است، خانم‌ها باید متوجه بشوند که مردها آن‌ها را دوست دارند و مرد باید با زبان و رفتار محبت خود را به همسر نشان بدهد. مرد باید به گونه‌ای به زن محبت کند که زن متوجه شود، ناز او خریدار دارد و زن نیز باید به گونه‌ای به مرد محبت کند که اقتدار و غرور مرد را بالا ببرد، به گونه‌ای که مرد احساس کند قهرمان زندگی است. اگر هم می‌خواهید عیبی از همسر خود برطرف کنید، باید زیرکانه این کار را انجام دهید، نه این که زیر دل او را خالی کنید و او را حساس کنید. برخی خانم‌ها به جای این که جملات مثبت به کار ببرند، از منفی به مثبت می‌رسند. زن تمام زندگی‌اش را پای همسرش می‌گذارد، اما اگر می‌خواهید مرد خود را جادو کنید، به او بگویید به تو افتخار می‌کنم، بگویید من در کنار تو احساس آرامش می‌کنم. مرد خود را تأیید، تقدیر و تحسین کنید، خانم‌ها نیز نیاز به تحسین و تشکر دارند و بانوان باید به این نکته دقت کنند که هیچ‌گاه مرد خود را تحقیر نکنند؛ چرا که جان مرد به شخصیتش بستگی دارد و اگر شخصیت او را خرد کنید، یعنی زندگی را از او گرفته‌اید. غرور شوهر اگر بشکند، دیگر نمی‌شود تکه‌های شکسته را به هم چسباند و دیگر آن خانواده، خانواده نمی‌شود. شکستن غرور شوهر یعنی پایان یک رابطه عاشقانه. رویایی که همیشه انتظارش را می‌کشیدید. به همین دلیل در این مورد باید خیلی مراقب بود. قهر کردن زن، توهین و تحقیر مرد، تهدید و مقایسه

او با مردان دیگر، بی حرمتی و نگه نداشتن احترام شوهر در جمع و جلوی فرزندان شخصیت او را کاملاً زیر سوال می برد.

در نتیجه زن زیرک با تمام ابزاری که خدا در نهادش به ودیعه نهاده است میتواند اقتدار همسر خود را به بهترین شکل حفظ کرده و با این کار هم جایگاه خود را بیش از پیش بالا برده و هم در بهبود بخشیدن به گرمی کانون خانواده موثر باشد. و در برابر این اطاعت و فرمانبرداری پاداشی در خور از خداوند دریافت میکند که این نشان از لطف در لطف عطوفتی است که خدا به این رفتار خانم خانه بخشیده است. با همین حفظ اقتدار مرد شیرازه ی زندگی را میتوان حفظ کرد و از آسیب های احتمالی آن را نگهداری کرد .

منابع

قرآن کریم.

آذربایجانی، مسعود و همکاران (۱۳۸۲)، روان شناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

آل رسول، سوسن؛ محمدخانی، طیبه (۱۳۹۰). اصول مؤثر در روابط صمیمانه همسران با الگوبرداری از اسوه‌های قرآنی و همسرانی بهشتی. مطالعات راهبردی زنان. شماره ۵۲: ۱۴۷ - ۱۸۴.

ابن سینا، حسین ابن عبدالله (۱۳۴۷ق)، تدابیر المنازل او السياسات الاهلیه، بغداد، مطبعه الفلاح.

برگ، اتوکلاین (۱۳۷۲)، روان شناسی اجتماعی، ترجمه علی محمد کاردان، چ دوازدهم، تهران، اندیشه.

بستان، حسین (۱۳۹۱)، اسلام و تفاوت های جنسیتی در نهاد های اجتماعی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم.

بستان، حسین (۱۳۸۹)، «کارکردهای خانواده از منظر اسلام و فمینیسم»، حوزه ودانشگاه، ش ۳۵، ص ۴-۳۴.

پسندیده، عباس (۱۳۹۱)، رضایت از زندگی، سازمان چاپ ونشر دار الحدیث، قم.

پناهی، علی احمد و مسعود آذربایجانی (۱۳۹۲)، مبانی نظری نقش مدیریتی مرد در خانواده با رویکرد

روانشناختی، دوفصنامه مطالعات اسلامی و روانشناسی، ش ۱۲، صص ۱۶۸-۱۴۹.

جان بزرگی، مسعود و دیگران. (۱۳۹۰) آموزش اخلاق، رفتار اجتماعی و قانون پذیری به کودکان، تهران: ارجمند.

جمعی از نویسندگان (۱۳۸۹)، گهواره را چه کسی تکان خواهد داد، دفتر نشر معارف، ترجمه سمانه مدنی، قم.

مرکز مشاوره جامعه الزهرا (س) (۱۴۰۳)، شیوه های حفظ و تقویت اقتدار همسر.

جوادی آملی، عبدالله. (۱۳۸۹) تفسیر نمونه: اسراء.

جوادی آملی، عبدالله (۱۳۹۵)، زن در آینه جلال و جمال، مرکز نشر اسراء، قم.

جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۷۹)، معرفت شناسی در قرآن، قم، نشر اسراء.

-
- جی، هی لی (۱۳۷۵)، روان درمانی خانواده، ترجمه باقر ثنائی، تهران: امیرکبیر.
- حر عاملی، محمدبن حسن (۱۴۰۹ق)، وسائل الشیعه، قم، مؤسسه آل البیت.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه دهخدا، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه.
- رشید پور، مجید (۱۳۸۸)، عوامل استحکام خانواده، تهران: انجمن اولیاء و مربیان.
- رودز، استون ای (۱۳۹۲)، تفاوت‌های جنسیتی را جدی بگیریم، ترجمه معصومه محمدی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- زارعی توپخانه، محمد. (۱۳۹۲) بررسی ساختار توزیع قدرت در خانواده از منظر متون اسلامی درمقایسه با نظریه های روانشناسی و جامعه شناسی»، ماهنامه معرفت، ش ۱۸۶، صص ۹۹-۱۱۳.
- زیبایی نژاد، محمد رضا (۱۳۹۴)، هویت و نقش های جنسیتی، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، تهران.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۰). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده، تهران: انتشارات سروش.
- سالاری فر، محمدرضا (۱۳۸۵)، خانواده در اسلام و روان شناسی، تهران: سمت.
- سعیدیان، فاطمه (۱۳۸۲)، بررسی رابطه بین ساختار قدرت در خانواده با تعارضات زناشویی، پایان نامه کارشناسی ارشد، روان شناسی، تهران، دانشگاه تربیت معلم.
- طباطبائی، سید محمد حسین، (۱۳۸۰)، *المیزان*، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی.
- طبرسی، حسن بن فضل (۱۳۷۲) مجمع البیان فی تفسیر المیزان، تهران: ناصر خسرو.
- طبرسی، حسن بن فضل (۱۳۹۰)، مکارم الاخلاق، ترجمه لطیف راشدی، صبح پیروزی، قم.
- طریحی، فخرالدین بن محمد (۱۳۷۵) مجمع البحرین، تهران: مرتضویه.
- طوسی، محمدبن حسن (۱۴۰۷)، الخلاف، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- علا سوند، فریبا (۱۳۹۷)، زن در اسلام، مرکز نشر هاجر، قم.
- کریمی، حمید (۱۳۹۱)، زن و مرد، تشابه، تساوی یا تناسب؟، مرکز نشر هاجر، قم.

کلینی، محمد بن یعیوب (۱۴۰۷) الکافی، تهران: دارالکتب الإسلامیه.

گاردنر، ویلیام (۱۳۸۷) جنگ علیه خانواده، ترجمه معصومه محمدی، قم: دفتر مطالعات و تحقیات زنان.

مجلسی محمد تقی (۱۴۰۴)، بحارالانوار، بیروت: موسسه الوفا.

مصباح، محمد تقی (۱۳۸۶)، /خلاق در قرآن، قم، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی قدس سره.

مصطفوی، سیدجواد (۱۳۸۷). بهشت خانواده، دارالفکر، قم.

مطهری، مرتضی، (۱۳۷۹)، مجموعه آثار، چ نهم، تهران، صدرا.

مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الإسلامیه.

مینتز، ستیون و کلوگ، سوزان (۱۸۹۶)، مقاله جایگاه خانواده در غرب، ترجمه و تلخیص مرتضی مداحی، مجله معرفت، ش ۱۱۶.

مینوچین، سالوادور (۱۳۹۵)، خانواده و خانواده درمانی، ترجمه باقر ثنائی، تهران: امیرکبیر.

نصیری، علی (۱۳۹۲) «مدیریت خانواده در اسلام»، پژوهش نامه مطالعات اسلامی زنان و خانواده، ش ۱، صص ۱۳-۲۷.

نعمتی پیرعلینیا، دل آرا؛ کاردوانی، راحله؛ وکیلی، مهدی (۱۳۹۰). ملازمه تکالیف زوجین و اخلاق‌مداری در خانواده در منابع اسلامی. مطالعات راهبردی زنان. شماره ۵۴: ۲۱۱ - ۲۵۶.

وبر، ماکس (۱۹۷۸)، اقتصاد و جامعه ویرایش شده توسط گونتر راس، انتشارات دانشگاه کالیفرنیا، نیویورک.

یازی، سیدمحمدعلی و محمد ناصحی (پاییز ۱۳۸۹)، «بررسی ساختار توزیع قدرت در رابطه زن - شوهر در

خانواده از نگاه آیات و روایات» پژوهش زنان، ش ۲، صص ۱۳۲-۱۱۳